

Vrees voor Franse toestanden door steeds hogere werkstress

ZELFMOORDGOLF KAN OOK HIER

AMSTERDAM, zaterdag

„Het leed gaat keurig aangekleed over straat...” zong ooit Herman van Veen. Die ene tekstregel uit het lied 'Kletsnatte clowns' leek de nu 52-jarige 'Boudewijn' op het lijf geschreven. Altijd keurig in het pak, altijd vriendelijk en voorkomend... en *altijd* aan het werk als personeelsmanager bij een gefuseerde Nederlandse bank.

IS HET DENKBAAR dat zich in Nederlandse bedrijven een massale golf van suïcide voordoet, zoals recent in Frankrijk? Daar maakten in amper anderhalf jaar tijd zeker 23 medewerkers van het telefonieconcern France Telecom een einde aan hun leven. Zij konden de jarenlang toenemende druk vanuit het management niet langer aan. „Ja, dat kan zéker ook hier gebeuren”, vrezden Nederlandse deskundigen. „De voordelen voor zo'n drama zijn er al op grote schaal. Want ook in ons land worden werknemers steeds meer opgezweept tot prestaties die ver boven het menselijk ver-

mogen liggen.”

door RENÉ STEENHORST

Als 's avonds laat het glazen kantoorpand op het desolate industrieterrein geheel verlaten leek, was er op de twintigste verdieping van de glazen kantoorkolos nog slechts één raam verlicht. Dat was de kamer van Boudewijn. Een aantal collega's verklaarde hem voor gek dat hij nog tot zó laat door ging. 'Je kunt langzamerhand beter een stretcher op je kamer neerzetten', klonk het in een mengelmoes van cynisme en betrokkenheid.

Iedereen wist dat Boudewijn zwaar onder druk stond van het hogere management. Hij was direct verantwoordelijk voor het samenvoegen van twee bankculturen. De organisatorische uitvoering, zoals ook de gedwongen afvloeiing van een flink aantal medewerkers, de botsing tussen werkwijzen, lag geheel op zijn bordje. Boudewijn was goed in wat hij deed, maar van hem werd het bovenmenselijke geëist. Letterlijk werd hij het slachtoffer van zijn eigen succes.

Klachten

„Nederland telt grote groepen mensen die rondlopen met klachten die passen bij depressie, angsten en burn-out”, zegt Roderik Kraaijenhage, cardioloog en medisch directeur van het NIPED, een kennisinstituut dat is gespecialiseerd in onderzoek op het gebied van preventie en vroegdiagnostiek en vervolghandeling. Uit nieuw gepubliceerd onderzoek van dit instituut onder tienduizend Nederlandse

werknemers van grote ondernemingen, waaronder bankinstellingen en verzekeraars, blijkt dat bij 5,6 procent van het personeel ernstige psychische problemen werden waargenomen.

„Die 5,6 procent is écht het topje van de ijsberg. Deze mensen zijn direct in gevaar. Uit hun kring kan een ramp ontstaan zoals nu in Frankrijk is gebeurd. Echt het kan ook hier, in Nederland. Maar het werkelijke probleem van ontsporende stress, want daar begint het mee, is zoveel groter

„Iedereen moet maar kunnen omgaan met fusies, reorganisaties en bezuinigingen”

„Alsof er een beest in me gekropen was...”

Veel werknemers kampen met ernstige psychische problemen

dan dat ijsbergtopje. Deze schrijnende situatie past in het bijna morbide pakket van eisen dat in onze westerse maatschappij gesteld wordt aan mensen. Iedereen moet maar kunnen omgaan met fusies, reorganisaties, bezuinigingen, verhoging van werkdruk door afvloeiingen en ontslagen, als-of mensen apparaten zijn. En ergens knapt op een bepaald moment bij iemand, bij velen, een draadje."

Zo ook bij Boudewijn. Na jaren van continue stress door een onvoorstelbaar hoge werkdruk, die alleen machines onbeperkt lijken aan te kunnen, kwam het moment dat Boudewijn totaal kapot, uitgewoond, versleten en mentaal volstrekt teruggeworpen op de nullijn moest opgeven. Hij kon niet meer...

Afgrond

"Ik kon niet meer denken en niet meer slapen", vertelt hij, nog altijd licht nerveus prattend over "die jaren op de rand van de afgrond", zoals hij ze zelf noemt. "s Nachts werd ik vaak overvallen door de duisternis die me bang maakte, wakker hield en mijn hart op hol deed slaan. Dat had ik nooit eerder zo gehad. Elke inspanning was te veel, ik zweette me gek zelfs bij een simpel telefoongesprek. Ik was moe-moe-moe, gespannen en geprikkeld. Mijn humeur en incasseringsvermogen, ik herkende ze niet meer. Dit was *niet ik*, dit was een ander. Alsof er een beest in me gekropen was..."

'U moet onmiddellijk stoppen!', had de huisarts hem bijna toegebeten. 'Als u in dit tempo doorgaat bent u dood voor uw vijftigste. Tenzij u dat niets kan schelen, natuurlijk.' Boudewijn was 47 jaar, met een hartleeftijd van halverwege de 70. "Er zijn meer momenten geweest dat ik het echt niet meer zag zitten, dat door mijn hoofd schoot dat het misschien makkelijker was om er een eind aan te maken. Er was een treinperron in de buurt, en ik wist een hoog gelegen balkon. Maar dat was *total madness*.

Natuurlijk was het volslagen *insane*..."

Ruim een half jaar had Boudewijn nodig om enigszins bij te tanken. Nog altijd, vijf jaar na deze grootste crisis uit zijn leven, zijn er bezoeken aan een psychotherapeut. Om hem in het gareel te houden. "Want ik heb de neiging om toch weer in mijn oude patroon terug te vallen."

Boudewijn koos voor het leven. Zeker 23 medewerkers van het Franse telefoniebedrijf France Telecom niet. Zij verkozen de dood boven de aanhoudende geseling door het hoge management. Sommigen sprongen uit ramen, anderen slikten dodelijke doses medicijnen. Soms mislukte dat en kwam de dood niet. Ook zou één van de werknemers zichzelf ernstig hebben verwond met zelftoegebrachte messteken. Hij werd gered door collega's die het drama zagen gebeuren.

Totaal dertien personeelsleden ondernamen, tevergeefs, een poging hun leven te beëindigen. Bij negen van de zelfmoorden, zo meldde Franse media, was er een oorzakelijke relatie met de onhoudbare werkdruk bij FT. Dat cijfer ligt alleen al drie keer hoger dan het gemiddelde voor de Franse beroepsbevolking. De Franse regering gebod de directie van France Telecom deze kwalijke feiten ten aanzien van de verziekte bedrijfscultuur onder ogen te zien en harde, doeltreffende maatregelen ten gunste van het personeel te nemen. De Franse minister van Sociale Zaken, Xavier Darcos, hekelde openlijk de inhumane manier waarop het management van France Telecom was omgesprongen met het menselijke kapitaal.

Het in communicatie gespecialiseerde FT heeft nu zowaar een interne telefonische hulplijn, bemand door psychologen en psychotherapeuten, waar personeelsleden in geval van stress of hogere psychische nood hun hart kunnen leegstorten. Bovendien is er een vervoltraject voor psy-

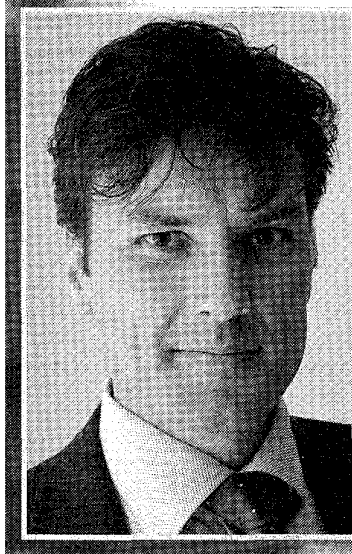
chologische begeleiding opgezet. Of dat de zelfmoordgolf kan beteugelen is de vraag. "Heel veel hangt af van het gedrag van het hogere management, dat menselijkerwijs toekomstig lijkt van een andere planeet", zei een Franse regeringsfunctionaris.

Vakantie

Psychotherapeut Jolanda Franken, directeur behandeling van het U-center, ziet in haar luxe privé-kliniek in het Limburgse Epen regelmatig de gevolgen van mensen die zijn bezweken onder het gewicht van de almaar opgeschroefde werkdruk. "We zien dit verschijnsel zich vooral voordoen in deze periode, enige tijd na de vakantie. Juist dan gaat het mis. Grote aantallen mensen die uitgerust op hun werk hadden moeten verschijnen, maar dat allesbehalve zijn. Ze zijn moe, doodmoe, bekap. Maar feitelijk zijn ze burn-out, of zitten tegen die grens aan. Die paar weekjes vrij heeft hen niet kunnen doen herstellen. Logisch. En het patroon is telkens hetzelfde: ze nemen al snel na hun 'vakantie' een dagje vrij, en daarna nog een, blijven ineens na een weekende een paar daagjes ziek, gaan plotseling 'een weekje weg', heet dat dan... Maar het is allemaal ter compensatie van de vermoeidheid die ze ervaren."

Burn-out, het sluipt erin, weet Jolanda Franken: "Mensen plegen maanden achtereen, of soms jarenlang, roofofbouw op zichzelf, fysiek en mentaal. Maar ondanks alle verschijnselen hebben ze eerst niets in de gaten. Dan komt de lichte hoofdpijn in het weekeind, de vermoeidheid die maar niet verdwijnt, kleine aanvallen van hyperventilatie, enzovoort. Dit is het leven van heel veel mensen in Nederland. Velen van hen die aan deze kenmerken voldoen zitten echt in de gevarezone. Zonder dat ze het veelal in de gaten hebben."

*De naam 'Boudewijn' is gekozen in overleg met de betrokkene.

■ **Cardioloog Roderik Kraaijenhage, directeur van het NIPED:**
„Bij 5,6 procent van een groep van 10.000 personeelsleden van grote bedrijven werden ernstige psychische problemen waargenomen.“

FOTO: WILLEM-PETER BIERMAN

■ **Psychotherapeut Jolanda Franken:**
„Burn-out sluipt erin.“

FOTO: U-CENTER

■ **Steeds meer Nederlandse werknemers lijden aan hevige werkstress, met alle verraderlijke gevolgen van dien voor hun gezondheid.**

FOTO: GETTY IMAGES

